

Oponentský posudek

Téma: „Možnosti využití současných poznatků v oblasti zrcadlových neuronů v psychologické praxi pro trénink empatie“

Autorka diplomové práce: Veronika Poupětová

Oponent: PhDr. Luděk Stehlík

Relevantnost tématu a přínosnost práce:

- Téma je psychologicky relevantní a potenciálně přínosné, a to jak z hlediska možného využití v praxi (návrh tréninku empatie), tak z hlediska poskytnuté sumarizace současných poznatků o zrcadlových neuronech a jejich možné souvislosti s psychologickým konstruktem empatie.

Jazyková úroveň a formální úprava:

- Práce je psána poměrně čtivě, jen s občasným výskytem překlepů, ale s častějším výskytem stylistických chyb a neobratností.
- Autorka pracuje s odkazy korektně a konzistentně napříč celou prací. Vytkl bych možná pouze to, že autorka v hlavním textu práce v nezkrácené podobě vypisuje všechny autory u prací, které mají větší počet autorů (≥ 4).
- Formátování grafů napříč prací není konzistentní (umístění číselných popisků).
- Na str. 66 je chybně uvedený podnadpis „Průběh statistického zpracování dat“ k popisu průběhu terapeutických sezení.
- Z hlediska jazykové úrovně a formální úpravy hodnotím práci jako **výbornou až velmi dobrou**.

Zpracování teoretické/přehledové části práce:

- Práce je dobře strukturovaná – členění kapitol je logické.
- Práce je dobře „vyzdrojovaná“ – autorka pracovala s cca 200 literárními zdroji, novějšími i staršími, většinou cizojazyčnými.
- Autorce se povedlo přehledně a srozumitelně sumarizovat relevantní poznatky, výzkumy a otevřené otázky spojené se zrcadlovými neurony a jejich možnou souvislostí s imitací a s psychologickým konstruktem empatie. Přesto, dle mého názoru, autorka mohla vynechat části věnované popisu poruch autistického spektra, které jsou již dobře popsány v jiných existujících publikacích.
- Z hlediska kvality zpracování teoretické/přehledové části práci hodnotím jako **výbornou**.

Zpracování empirické/výzkumné části práce:

- Některé hypotézy jsou uvedeny bez kontextu (např. hypotéza o vztahu mezi věkem či vzděláním na straně jedné a empatií na straně druhé).
- Autorka často chybně používá spojení experimentální skupina, přestože zvolený výzkumný design není experimentální.
- Při popisu dotazníku IRI by bylo vhodné uvést specifické údaje týkající se jeho psychometrických charakteristik, a to jak u originální, tak i lokalizované verze dotazníku.
- Některé kategorie jevů sledovaných v rámci zúčastněného pozorování by měly být v části věnované popisu použitých metod popsány poněkud podrobněji, neboť různí lidé by si pod nimi mohli představovat odlišné věci (např. „V jakých okamžicích se projevuje empatie u rodiče“ nebo „Při kterých okamžicích mohou být aktivovány zrcadlové neurony“).

- Na str. 66 u popisu výsledku statistického testování chybí kontext (není zcela jasné, v souvislosti s jakou hypotézou byl statistický test proveden) a jeho konkrétních číselných výstupy.
- Samotný fakt, že v porovnávaných skupinách je rozdílný počet respondentů, není důvodem pro použití neparametrického statistického testu. Mohla by autorka v rámci obhajoby uvést, za jakých okolností je využití neparametrických testů opodstatněné a jaké to s sebou nese nevýhody?
- Skutečně autorka počítala Mann-Whitneyho test a Spearmanův korelační koeficient pouze v Excelu 2013 (tj. bez jakýchkoli doplňků k tomuto programu)? Ne že by to nebylo možné (viz např. [tento](#) nebo [tento odkaz](#)), je pouze zvláštní, že autorka ne zvolila nějakou jednodušší cestu, jak tyto dva statistické testy vypočítat.
- Při testování hypotéz by bylo vhodné použít korekci na vícečetné testování, které by zohlednilo zvýšené riziko falešně pozitivních nálezů dané vysokým počtem formulovaných hypotéz testovaných na stejných datech.
- Chybně použitá škála na ose y v grafech 5-8 sugeruje větší rozdíly, než které mezi porovnávanými skupinami existují. To se projevuje i v autorčině interpretaci výsledků (např. na str. 74 autorka píše „*I přesto z grafu je viditelný menší nárůst u kontrolní skupiny.*“ v situaci, kdy je pozorovaný rozdíl mezi skupinami 0,24 a směrodatná odchylka napříč oběma skupinami má hodnotu někde mezi 4 a 5!).
- Není zcela zřejmé, z čeho autorka vyvozuje, že „*lze upozorovat menší závislost na věku u experimentální skupiny. Naopak u kontrolního souboru tuto závislost nepozorujeme.*“ (s. 75-76).
- Proč autorka poslední hypotézu nepodrobila formálnímu statistickému testování jako ostatní hypotézy? Tvrzení, že „*U uvedeného grafu lze vyčíst menší závislost na pozorování nějaké změně ve vnímavosti emocí.*“ (s. 78) je poměrně odvážné. Jaký statistický test by podle autorky bylo možné v této situaci použít?
- Popis jednotlivých sezení s klienty je zpracován kvalitně, avšak kvalitativní část výzkumu jako celek působí v kontextu celé práce poměrně neorganicky - není zcela zřejmé, jaký je vlastně její smysl/účel a přidaná hodnota, obzvláště vyskytují-li se v diskuzi úvahy typu „*V případě klienta 4 je možné se domnívat, že došlo aktivaci zrcadlových neuronů, kdy otec vykazoval aktivně snahu navázat oční kontakt.*“ (s. 82)
- Z hlediska kvality zpracování empirické/výzkumné části práci hodnotím jako **dobrou**.

Otázky:

- Proč není v rámci formulovaných hypotéz specifikován směr rozdílu mezi výzkumnou a srovnávací skupinou?
- Bylo by možné v rámci výzkumu dopředu (tj. na základě existujících teorií a výsledků již realizovaných výzkumů) formulovat hypotézy o rozdílech mezi výzkumnou a srovnávací skupinou z hlediska kognitivní a emocionální empatie?
- Jakou explanační přidanou hodnotu má podle autorky výzkum zrcadlových neuronů pro výzkum vztahu mezi imitací a empatií?

Závěr: Doporučuji, aby se předložená práce stala předmětem obhajoby na katedře psychologie.

Navrhované hodnocení: Velmi dobře až dobře